

Asia Tekijänoikeus artikkeliin

Hakija A

Annettu 8.9.2009

Tiivistelmä *Artikkeli oli TekijäL 1 §:ssä tarkoitettu itsenäinen ja omaperäinen teos.*

LAUSUNTOPYYNTÖ

A (jäljempänä hakija) on pyytänyt tekijänoikeusneuvostolta lausuntoa kirjoittamansa artikkelin tekijänoikeudesta.

Taustaa

Hakija opiskeli vuosina 1994-1997 Suomen Urheiluopistolla. Tuona aikana hän tutki sauvoilla kävelemisen (sauvakävelyn) tuomaa lisävastetta normaaliin kävelyyn. Hakija havaitsi käytännön tutkimuksissaan muun muassa, että sauvojen käyttö lisäsi harjoituksen tehokkuutta noin 40 %:lla.

Tekijänoikeuden loukkaukset

Hakija on kertonut olevansa tietävästi ensimmäinen henkilö, joka kirjoitti vielä vuonna 1997 suurelle yleisölle tuntemattomasta lajista, jonka hakija risti artikkelissaan sauvakävelyksi. Hakijan kirjoittama artikkeli otsikolla "Sauvakävely" on hakijan ja Suomen Latu Ry:n välillä sovitun mukaisesti julkaistu vuonna 1997 Suomen Latu Ry:n julkaisemassa Latu ja Polku -lehdessä. Hakija on toimittanut artikkelin tekijänoikeusneuvoston tarkasteltavaksi.

Hakija katsoo, että "Sauvakävely"-artikkeli on tekijänoikeuslain 1 §:ssä tarkoitettu teos. Artikkelissa yhdistyy sekä hakijan omiin tutkimuksiin perustuva tieto että tämän tiedon esittäminen siten, että tavallinen ihminen ymmärtää asian helposti. Artikkeli on lisäksi kirjoitettu niin, että se saa ihmiset kiinnostumaan sauvakävelystä. Ottaen huomioon, että hakija on kirjoittanut artikkelin vuonna 1997, ei kukaan muu henkilö olisi edes osannut kirjoittaa sauvakävelystä artikkeleita ainakaan sellaisella tavalla kuin hakija on artikkelin kirjoittanut.

Hakija on todennut, että Exel Oyj (jäljempänä Exel) julkaisi (ilmeisesti vuonna 1997) mainoksen, jonka teksti on kopioitu lähes identtisenä hakijan

kirjoittamasta "Sauvakävely"-artikkelista. Hakija ei ole antanut Exelille lupaa artikkelinsa kopiointiin eikä tekstin käyttämiseen sellaisenaan taikka muutettuna Exelin mainonnassa. Exel ei ole ilmoittanut hakijan nimeä mainoksessa. Exel on käyttänyt kyseistä mainosta kahden henkilön kertoman mukaan vielä helmikuussa 1999. Hakija on toimittanut mainoksen tekijänoikeusneuvoston tarkasteltavaksi.

Hakija on todennut, että edellä mainitun mainoksen lisäksi myös Exelin ja Suomen Latu Ry:n julkaisuissa vuosina 1998 ja 1999 on käytetty hakijan artikkelin tekstiä ilman hakijan suostumusta. Julkaisuissa kirjoittajaksi on merkitty hakija ja B. Julkaisuja on käytetty hyväksi Exelin kävelysauvojen markkinoinnissa. Hakija on toimittanut mainitut julkaisut tekijänoikeusneuvoston tarkasteltavaksi.

Hakija on pyytänyt Suomen Tietokirjailijat Ry:ltä lausuntoa koskien kyseisen "Sauvakävely"-artikkelin tekijänoikeuksia. Lausunnossa päädyttiin siihen, että hakijalla on yksinoikeus alkuperäiseen tekstiin (käsikirjoitukseen) ja kyseiseen artikkeliin. Lausunnossa on myös todettu, että Exelin mainoksessa ja Suomen Latu Ry:n ja Exelin julkaisussa on loukattu hakijan yksinomaista oikeutta määrätä teoksestaan. Hakija on liittänyt Suomen Tietokirjailijat Ry:n lausunnon lausuntopyyntöön.

Hyvityksen ja vahingonkorvauksen määrä

Hakija on itsenäisesti tutkinut ja kehittänyt sauvakävelyä opiskellessaan Suomen Urheiluopistossa vuosina 1994-1997. Ennen vuonna 1997 julkaistua "Sauvakävely"-artikkelia ei tunnettu yleisesti sauvakävely-sanaa tai sauvakävelyä lajina. Kyseisellä "Sauvakävely"-artikkelin sisällöllä hakija on katsonut luoneensa Sauvakävely-lajin (Nordic walking) sellaiseksi kuin se nykyään tunnetaan.

Hakija on todennut, että tekijänoikeuteen kuuluvien moraalisten oikeuksien loukkaaminen on aiheuttanut liikunnan ammattilaiselle (tietokirjailija) korvaamatonta vahinkoa. Esimerkkinä hakija on maininnut kyseessä olevan tilanteen, jossa hakijan artikkelia on esitetty kaupallisessa asiayhteydessä kuten mainoksessa tai muussa myynninedistämistarkoituksessa. Ulkopuolisen silmin tämä näyttää siltä, että hakija on ryhtynyt kaupallisten tiedotteiden laatijaksi. Hakijan uskottavuus alansa ammattilaisena on heikennyt ja työmarkkinat sekä työtilaisuudet vähentyneet oleellisesti verrattuna siihen, että totuus olisi saatettu yleisön tietoon oikeassa valossa.

Hakija katsoo, että Exel on käyttänyt luvatta hyödykseen hakijan tekijänoikeudella suojattua teosta omassa liiketoiminnassaan. Exelin sauvakävelysauvojen myynti on perustunut ja saanut alkunsa juuri tästä hakijan "Sauvakävely"-artikkelista. Exel on saanut tunnustusta ja palkintoja sauvakävelykonseptin luomisesta. Hakija on luonut sauvakävelyn "Sauvakävely"-artikkelillaan vuonna 1997. Exelin brändin arvo on myös

noussut sauvakävelykonseptin luoman tunnettavuuden ja sen tuoman liikevaihdon johdosta.

Hakijan mukaan Exelin olisi tullut sopia teoksen ja siinä luodun konseptin käytöstä hakijan kanssa. Mikäli asiasta olisi tehty vuonna 1997 sopimus, olisi se vastannut yleistä käytäntöä tekijänoikeuden hyväksikäytöstä omien tuotteiden markkinoinnissa. Normaali korvaus koostuu kiinteästä aloitusmaksusta ja tuotteen myyntiin perustuvasta korvauksesta (rojaltista), joka sauvakävelysauvojen osalta tulisi olla noin 5 % kunkin sauvaparin myyntihinnasta. Hakijan arvion mukaan Exel on myynyt vuosina 1997-1999 noin 400 000 sauvakävelysauvaparina.

Tekijänoikeusneuvostolle esitetyt kysymykset

Hakija on pyytänyt tekijänoikeusneuvostolta lausuntoa seuraaviin kysymyksiin:

1. Onko hakijan kirjoittama artikkeli "Sauvakävely" tekijänoikeuslain 1 §:n tarkoittama teos?
2. Onko hakijalla yksinoikeus kyseiseen teokseen?
3. Onko Exel Oyj loukannut hakijan tekijänoikeutta "Sauvakävely"-artikkeliin
 - a) Exel Oyj:n mainoksessa 1997 (liite 2)?
 - b) Exel Oyj:n ja Suomen Latu Ry:n yhteisjulkaisussa 1998 (liite 3)?
 - c) Exel Oyj:n ja Suomen Latu Ry:n yhteisjulkaisussa 1999 (liite 4)?
4. Miten tekijänoikeuslain mukaisen hyvityksen ja/tai vahingonkorvauksen määrä tulisi määrittellä lausunnon kohteena olevassa tapauksessa? Mikä olisi hyvityksen/vahingonkorvauksen määrä?

VASTINE

Tekijänoikeusneuvosto on pyytänyt Exel Oyj:ltä vastineen asiassa.

Exel on kiistänyt loukanneensa hakijan tekijänoikeutta.

Exelin mukaan hakijan väitteet lausuntopyyntönsä taustasta ja lopulta koko lausuntopyyntönsä perustasta pohjautuvat virheellisiin taustatietoihin. Tekijänoikeusneuvosto ei voi toimivaltansa puitteissa ottaa kantaa näyttökysymyksiin tai tulkita tehtyjä sopimuksia tai muita oikeudenaloja. Edellä mainituista syistä johtuen tekijänoikeusneuvostolla lienee hyvin rajalliset mahdollisuudet ylipäänsä antaa lausuntoa tässä asiassa.

Exel on todennut, että hakijan väitteet sauvakävelyn synnystä ovat täysin paikkansa pitämättömiä. Sauvakävely on ollut kilpahiitäjien erittäin kauan tuntema harjoittelumuoto. Kyseistä harjoittelumuotoa on kuvattu useissa alan harjoitusoppaissa useiden vuosikymmenten ajan ennen hakijan artikkelin syntymistä. Suomen Latu ry aloitti sauvakävelyn edistämisen jo 1987 järjestetyn ensimmäisen Finlandia-kävelyn jälkeen. Myöhemmin 1990 -luvulla sauvakävely alkoi yleistyä koko kansan kuntoilumuodoksi. Exel on maailmanlaajuisesti yhtenä johtavana hiihtosauvojen valmistajana ollut kehittämässä ja edistämässä sauvakävelyä jo paljon ennen kyseisen artikkelin julkaisemista. Sauvakävely on ollut hyvin tunnettu ja tullut myös hakijalle tutuksi ennen lausuntopyynnön kohteena olevan artikkelin julkaisemista.

Lausuntopyynnön kohteena olevan artikkelin tekijänoikeudellisesta suojasta

Exelin mukaan sauvakävelyn tai sen ominaispiirteiden lyhyen, yleisluonteiseen ja tavanomaiseen esittämistapaan ei ole sisällynyt lausuntopyynnössä viitatus artikkelin syntyhetkellä tekijänoikeudellisesti arvioiden mitään omaperäistä. Kuka tahansa alaan perehtynyt henkilö, joita tuohon aikaan on ollut useita, olisi päätenyt esitystavaltaan ja asiasisällöltään samanlaiseen esitykseen. Teoskynnys ei täyty. Artikkelissa olevat valokuvat ja artikkelin yleinen layout eivät ole hakijan. Exelin Walker-mainos oli olemassa, kun Suomen Latu ja Polku -lehti julkaistiin 1997. Walker-sauva on tuotu markkinoille kesällä 1997.

Lausuntopyynnön kohteena oleva artikkeli on julkaistu Suomen Latu ry:n Latu ja Polku -lehdessä syksyllä 1997. Artikkelissa on käsitelty sauvakävelyä kuvineen ja mainoksineen yhteensä neljällä sivulla. Artikkelin koostuu seitsemän alaotsikon alla olevista lyhyehköistä 1-3 kappaleen tekstiosioista, joissa sauvakävely-otsikon alle on koottu lähinnä yleisluonteisia ja tavanomaisia tiivistelmiä kestävyyslajien harrastajien, erityisesti hiihtäjien, jo kauan tuntemista asioista. Artikkelissa on esitetty kuvailevalla, tavanomaisella tavalla entuudestaan tunnettuja seikkoja liittyen muun muassa sauvan pituuden valintaan, harjoittelusykeisiin ja harjoitteluun yleensä.

Exel on todennut, että verrattaessa hakijan artikkelia esimerkiksi sitä aiemmin julkaistuihin J:n artikkeliin Hiihtäjä-lehdessä (nro 8/1996) ja S:n artikkeliin Latu ja Polku -lehdessä 27.5.1997 voidaan havaita, että hakijan artikkelissa tekijänoikeudellinen teoskynnys ei täyty. Hakijan artikkelin esittämistapa ei poikkea omaperäisellä tavalla siitä, miten kyseisissä aikaisemmissa artikkeleissa sauvakävelyä on kuvattu. Vertailussa voidaan pikemminkin havaita, että hakijan artikkeli on kirjoitettu aiemmin ilmestyneitä artikkeleita pitkälti mukaillen. Toisaalta hakijan artikkelissa ei ole myöskään yhdistetty teoksia tai teoksen osia siten, että artikkeli nauttisi jälkiperäisteoksena tekijänoikeussuojaa laajuutensa tai yhteen koottujen yleisesti tunnettujen tekstien omaperäisen valikoinnin johdosta.

Exel katsoo tekijänoikeusneuvostolta pyydetyn lausunnon kysymykseen nro 1 viitaten, että hakijan kirjoittama artikkeli "Sauvakävely" ei ole tekijänoikeuslain 1 §:n tarkoittama teos.

Joka tapauksessa vaikka artikkeli olisi tekijänoikeuslaissa tarkoitettu teos, ainoastaan artikkelin omaperäiset tekstiosat voisivat saada suojaa. Sen sijaan tekijänoikeus ei suojaisi artikkelissa esitettyjä ajatuksia, tutkimustyön tuloksia, teorioita, tieteellisiä löytöjä, toteamuksia tai yksittäisiä tietoja.

Artikkelin voidaan myös katsoa käsittävän kokonaisuuden, jossa on valokuvia ja kuvioita, joiden tekemiseen on osallistunut muita henkilöitä kuin hakija. Esimerkiksi kuvien tekijänoikeus kuuluu Suomen Latu Ry:lle.

Exel on todennut, että Suomen Latu ry on maksanut hakijalle Suomen Latu ry:n ja Exelin väliseen yhteistyöhön liittyen korvauksen tekijänoikeuden taloudellisten oikeuksien kokonaisvaltaisesta luovuttamisesta. Mahdollinen tekijänoikeus hakijan koostamaan tekstiin on siirtynyt Suomen Latu ry:lle.

Exel katsoo hakijan lausuntopyynnön kysymykseen nro 2 viitaten, että hakijalla ei ole yksinoikeutta lausuntopyynnön kohteena olevaan artikkeliin.

Väitetystä tekijänoikeuden loukkauksesta

Hakijan lausuntopyynnön liitteessä 2 on kyse yksisivuisesta, kaksipuolisesta Exelin Walker-kävelysauvaa esittelevästä mainosesitteestä. Mainos on laadittu, kun Walker-kävelysauva kesällä 1997 lanseerattiin. Walker-kävelysauvan mainos on ollut aikanaan myös syksyllä 1997 julkaistussa Latu ja Polku -lehdessä. Walker-mainos on siis ollut olemassa kun hakijan artikkeli julkaistiin.

Exel on todennut, että mainosesitteen takasivun teksti on laajuudeltaan perin suppea käsittäen noin kahdeksan kappaletta.

Mainosesitteen takasivulla on kuvattu ensin otsikkonsa "Kävelysauvan valinta" mukaisesti kävelysauvan valintaa. Kävelysauvan valinnan esitystapa on vastannut yleistä esimerkiksi hiihtäjän tai laskettelijan pituuden mukaan määräytyvää sauvan valintaa. Kävelysauvan valintaa koskeva esittämistapa on vastannut Exelin jo kauan aiemmin hiihtosauvan valinnan yhteydessä käyttämää esittämistapaa.

Mainosesitteen takasivun otsikon "Millaista harjoitusta?" alla oleva teksti ei vastaa esitystavaltaan hakijan artikkelissaan esittämää. Kyse ei ole hakijan viittaaman tekstin kopioinnista.

Mainosesitteen takasivun otsikon "Suoritustekniikka" alla oleva teksti on osin samansuuntainen hakijan tekstistä ilmenevän kanssa. Esitystapa ei kuitenkaan kokonaisuutena vastaa hakijan artikkelissaan esittämää. Asiaa tekijänoikeudellisesti arvioitaessa tulee huomioida, että mainitun

"Suoritustekniikka" otsikon alla oleva teksti käsittelee lyhyesti, kuvailevasti ja yleisesti sauvakävelyn suoritustekniikkaa, joten yksin ko. toimintaa selostavan tekstin luonteesta johtuen lienee selvää, että tekstit muistuttavat toisiaan. Hakijan artikkelissa ei ole esitetty kilpahiittäjien yleisenä harjoittelumuotonakin tunnetun sauvakävelyn tekniikkaa niin itsenäisellä ja omaperäisellä tavalla, että se nauttisi tekijänoikeudellista yksinoikeussuojaa.

Mainosesitteen takasivun otsikon "Peruskuntoa" alla oleva teksti on joiltakin osin samansuuntainen hakijan artikkelista ilmenevän kanssa. "Peruskuntoa" otsikon alla oleva teksti käsittelee lyhyesti ja yleisesti tunnetuin tavoin ihmisen peruskunnan kehittämistä ja harjoittelutapoja. Muun ohella peruskunnan kehittämisen yleisesti tunnettu harjoitusssyke ja ns. nyrkkisääntö sen mittaamiseen eli kolmen P:n sääntö ovat niin ikään yleisesti tunnettuja esitystapoja peruskunnan kehittämiseksi ja harjoitteen mittaamiseksi. Hakijan artikkelissa ei ole esitetty peruskunnan kehittämistä ja siihen liittyviä harjoituksia niin itsenäisellä ja omaperäisellä tavalla, että se nauttisi tekijänoikeudellista yksinoikeussuojaa.

Mainosesitteen takasivun otsikon "Lisää suorituskykyä" alla oleva teksti on joiltakin osin samansuuntainen hakijan artikkelista ilmenevän kanssa. Esitystapa ei kuitenkaan täysin vastaa hakijan artikkelissaan esittämää. Asiaa tekijänoikeudellisesti arvioitaessa tulee huomioida, että mainitun otsikon alla oleva teksti käsittelee lyhyesti ja yleisesti tunnetuin tavoin sauvojen kanssa tapahtuvan hiihtäjien pitkään käyttämän lajinomaisen kesäharjoittelun muotoja eli sauvarinneharjoitusta ja sauvaloikkaa. Hakijan artikkelissa ei ole esitetty yleisesti tunnettua sauvarinneharjoitusta tai sauvaloikkaa ja niihin liittyviä kaikkein tavanomaisimpia harjoituksia niin itsenäisellä ja omaperäisellä tavalla, että se nauttisi tekijänoikeudellista yksinoikeussuojaa.

Mainosesitteen takasivun otsikon "Huoltoa" alla oleva teksti käsittelee lyhyesti ja ylimalkaisesti suokävelyä ja on osin melko samansisältöinen hakijan artikkelissaan esittämän kanssa. Suokävelyä on kuitenkin käytetty vuosikymmeniä kilpahiittäjien harjoittelumuotona, eikä kyseisen yleisesti tunnetun harjoitusmuodon ja sen yleisesti tunnettujen vaikutusten selostamista ole esitetty hakijan artikkelissa niin omaperäisellä tavalla, että se nauttisi tekijänoikeudellista yksinoikeussuojaa.

Kokoavasti Exelin mainoksen takaosan tekstit sisältävät joitakin samoja otsikkoja, joita on käytetty myös hakijan artikkelissa. Käytetyt otsikot ovat kuitenkin tavanomaisia ja kuvailevia, eivätkä ne suppean laajuutensa ja omaperäisyyden täydellisen puuttumisen johdosta nauti tekijänoikeussuojaa.

Ylipäänsä tekijänoikeus suojaa vain esitystapaa ja muotoa - ei artikkelin asiasisältöä. Kuka tahansa saa siten kirjoittaa artikkelin sauvakävelyä koskevasta aiheesta. Tällöin esimerkiksi kyseessä olevan artikkelin yleisesti tunnettujen teorioiden tai oppien kertominen ei saa tekijänoikeudellista suojaa.

Exel katsoo hakijan lausuntopyynnön kysymykseen nro 3 a viitaten, että Exel ei ole loukannut hakijan väitettyä tekijänoikeutta mainoksessaan 1997.

Exel toteaa, että lausuntopyynnön liitteissä 3 ja 4 on kyse Suomen Latu ry:n julkaisuista, joista Exel on ostanut mainostilaa. Kyse ei ole ollut hakijan lausuntopyynnössään virheellisesti esittämällä tavalla Suomen Latu ry:n ja Exelin "yhteisjulkaisuista" vaan kyse on Suomen Latu ry:n julkaisuista.

Exelin mainokset ovat koskeneet Exelin kävelysauvoja, eikä ko. mainoksissa edes mainita sanaa sauvakävely tai muutoin viitata mitenkään artikkeleiden tekstiin tai käytetä niitä osaksikaan.

Exel katsoo, ettei ole loukannut hakijan väitettyä tekijänoikeutta ostamalla mainostilaa Suomen Latu ry:n 1998 ja 1999 julkaisemista esitteistä. Esitteissä ollut Exelin mainos ei ole loukannut tapahtuma-aikaan voimassa ollutta tekijänoikeuslakia.

Hyvityksestä ja/tai vahingonkorvauksesta ja korvausvaatimuksen vanhentumisesta

Exel katsoo korvauskysymyksen olevan aiheeton, koska mitään tekijänoikeuden loukkausta ei ole tapahtunut.

Muutoin Exel on todennut, että hakijan lausuntopyynnössä on sekoitettu toisaalta laji (sauvakävely) ja siihen liittyvä kaupallinen toiminta (kuten sauvojen valmistus, myynti ym.) kysymykseen viitatus artikkelin tekijänoikeudesta. Näillä kahdella asialla ei ole mitään tekemistä keskenään.

Exel katsoo, että tekijänoikeusneuvosto ei voi toimivaltaansa kuulumattomana ottaa kantaa tekijänoikeuslain 57 §:n 1 momentin mukaisen hyvityksen tai tekijänoikeuslain 57 §:n 2 momentin mukaisen vahingonkorvauksen määrään.

Hakijan lausuntopyyntö hyvitystä ja/tai vahingonkorvausta koskien perustuu yli kymmenen vuotta sitten tapahtuneeseen tapahtumainkulkuun. Tekijänoikeuslain 57 §:ssä ei ole annettu määräaika korvausvaatimuksen esittämiseksi, mutta sen 4 momentissa on viittaus vahingonkorvauslakiin. Vahingonkorvauslaissa ei ole yleistä vanhentumisaikaa korvausvaatimuksen esittämiseksi vaan vanhentumisaika määräytyy velan vanhentumisesta annetun lain perusteella. Velan vanhentumisesta annetun lain 4 §:n mukaan yleinen vanhentumisaika on 3 vuotta.

Exel katsoo, että hakijan lausuntopyynnössään väittämään tekijänoikeuden loukkaukseen perustuva korvausvelvollisuus on vanhentunut.

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

Tekijänoikeuslain (TekijäL, 404/1961) 55 §:n mukaan tekijänoikeusneuvosto antaa lausuntoja tekijänoikeuslain soveltamisesta. Näiden lausuntojen luonne ei ole sitova.

Tekijänoikeudesta

Tekijänoikeuslain (TekijäL, 404/1961) 1 §:n mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on tekijänoikeus teokseen.

Tekijänoikeudessa teoksella tarkoitetaan luonnollisen henkilön henkisen luomistyön tulosta. Teokselta edellytetään, että sitä voidaan pitää tekijänsä itsenäisen luovan työn omaperäisenä tuloksena. Tällöin se niin sanotusti ylittää teoskynnyksen eli saavuttaa teostason. Suojan edellytyksenä ei ole muita erityisiä vaatimuksia. Ratkaisu teoskynnyksen ylittymisestä tehdään tapauskohtaisella harkinnalla. Tavanomaisena arviointikriteerinä on pidetty sitä, voisiko kukaan muu samaan työhön ryhtyessään päätyä samanlaiseen lopputulokseen.

Tekijänoikeus suojaa sekä teosta kokonaisuutena että sellaista teoksen osaa, jota muusta teoksesta irrallaan tarkasteltuna voidaan pitää tekijänsä luovan työn omaperäisenä tuloksena.

Vakiintuneen näkemyksen mukaan ideat, aiheet, periaatteet yms. jäävät tekijänoikeussuojan ulkopuolelle. Tekijänoikeus ei estä esimerkiksi kahta henkilöä kirjoittamasta samasta aiheesta. Suojan kohteena on se teoksen ilmenemismuoto, johon tekijä on omaperäisellä tavalla ajatuksensa saattanut.

TekijäL 2 §:n 1 momentin mukaan tekijänoikeus tuottaa, TekijäL 2 luvussa säädetyin rajoituksin, yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin, muuttamattomana tai muutettuna, käännöksenä tai muunnelmana, toisessa kirjallisuus- tai taidelajissa taikka toista tekotapaa käyttäen.

Kappaleen valmistamista kirjallisesta teoksesta on esimerkiksi sen painaminen lehteen. Kirjallinen teos saatetaan yleisön saataviin esimerkiksi kun se levitetään yleisön keskuuteen lehden osana.

Tekijän moraalisisista oikeuksista säädetään TekijäL 3 §:ssä. TekijäL 3 §:n 1 momentin mukaan tekijä on ilmoitettava hyvän tavan mukaisesti, kun teoksesta valmistetaan kappale tai teos kokonaan tai osittain saatetaan yleisön saataviin. Säännöksen 2 momentin mukaan teosta älköön muutettako tekijän kirjallista tai taiteellista arvoa tahi omalaatuisuutta loukkaavalla tavalla, älköönkä sitä myöskään saatettako yleisön saataviin tekijää sanotuvin tavoin loukkaavassa muodossa tai yhteydessä.

Tekijä voi luovuttaa taloudelliset oikeutensa kokonaan tai osittain. Tekijän-oikeuden luovutusta koskevat yleiset säännökset ovat lain 27 - 29 §:ssä. Moraalisista oikeuksistaan tekijä voi luopua vain laadultaan ja laajuudeltaan rajoitettua teoksen käyttämistä varten (TekijäL 3 § 3 mom.).

Tekijänoikeus on voimassa, kunnes 70 vuotta on kulunut tekijän kuolinvuoden päättymisestä (TekijäL 43 §).

Hyvitys ja vahingonkorvaus

TekijäL 57 §:n 1 momentissa säädetään kohtuullisesta hyvityksestä. Joka vastoin tekijänoikeuslakia käyttää teosta, on velvollinen suorittamaan tekijälle kohtuullisen hyvityksen. Hyvitysvelvollisuus syntyy tuottamuksesta riippumatta.

Oikeuskäytännössä kohtuullisen hyvityksen määrä on vakiintuneesti määräytynyt, ellei tapaukseen liity asian arviointiin vaikuttavia erityispiirteitä, teoksen käytöstä tavanomaisesti perittävän käyttökorvauksen eli lisenssimaksun määrän perusteella (ks. mm. korkeimman oikeuden ratkaisut KKO: 1989:87, KKO 1998:91, KKO 2002:101, KKO 2005:43).

Korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO 1989:87 kantaja oli vaatinut kaksinkertaista lisenssimaksua hyvityksenä teoksen luvattomasta käyttämisestä. Korkein oikeus totesi, että hyvitykseen ei sisälly vahingonkorvauksellista ainesta vaan hyvitys määräytyy normaalien käyttökorvausten eli lisenssimaksujen mukaisesti. Hyvityksen määrääminen lisenssimaksujen mukaisena ei ole myöskään tekijänoikeudenhaltijaa kohtaan kohtuutonta, koska hän voi lain 57 §:n 2 momentin mukaan tahallisuuden tai tuottamuksen ollessa kysymyksessä saada korvauksen kaikesta kärsimästään vahingosta.

TekijäL 57 §:n 2 momentin mukaan jos teosta käytetään tahallisesti tai tuottamuksesta, hyvityksen lisäksi on suoritettava korvaus kaikesta muustakin menetyksestä, myös kärsimyksestä ja muusta haitasta. TekijäL 57 §:n 2 momentissa tarkoitetusta korvauksesta on lisäksi voimassa, mitä vahingonkorvauslaissa (412/1974) säädetään (TekijäL 57 § 4 mom.).

Vastaukset lausuntopyynnössä esitettyihin kysymyksiin

Tekijänoikeudella suojatun aineiston on ylitettävä teoskynnys eli yllettävä teostasoon. Sen on oltava henkisen luomistyön itsenäinen ja omaperäinen tulos. Teoskynnyksen katsotaan yleensä ylittyvän, jos voidaan olettaa, ettei kukaan muu vastaavaan työhön ryhtyessään olisi päätenyt samanlaiseen lopputulokseen.

1. Onko hakijan kirjoittama artikkeli "Sauvakävely" tekijänoikeuslain 1 §:n tarkoittama teos?

Tekijänoikeusneuvosto on arvioinut sille toimitettua "Sauvakävely"-artikkelia, joka on julkaistu vuonna 1997 Latu ja Polku -lehden sivuilla 5-7.

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että "Sauvakävely" -artikkeli ylittää teostasoon ja saa tekijänoikeussuojaa kirjallisena teoksena TekijäL 1 §:n nojalla.

"Sauvakävely"-artikkelissa ja sitä aiemmin julkaistuissa J:n artikkelissa (Hiihtäjä-lehti nro 8/1996) ja S:n artikkelissa (Latu ja Polku -lehti 27.5.1997) ei ole havaittavissa kielellistä samankaltaisuutta. "Sauvakävely"-artikkeli on itsenäinen teos.

2. Onko hakijalla yksinoikeus kyseiseen teokseen?

Tekijänoikeus on TekijäL 1 §:n 1 momentin mukaan sillä, joka on luonut teoksen.

TekijäL 7 §:n 1 momentissa säädetyn tekijäolettaman mukaan tekijänä pidetään, jollei näytetä toisin olevan, sitä, jonka nimi taikka yleisesti tunnettu salanimi tai nimimerkki yleiseen tapaan pannaan teoksen kappaleeseen tai ilmaistaan saatettaessa teos yleisön saataviin.

TekijäL 27 §:n 1 momentin mukaan tekijä voi luovuttaa taloudelliset oikeutensa teokseen kokonaan tai osittain.

Tekijänoikeusneuvosto ei ota kantaa näyttökysymykseen siitä, kuka on luonut "Sauvakävely"-artikkelin tai onko siihen liittyvät tekijänoikeudet mahdollisesti luovutettu muulle taholla.

3. Onko Exel Oyj loukannut hakijan tekijänoikeutta "Sauvakävely"-artikkeliin

a) Exel Oyj:n mainoksessa 1997 (liite 2)?

b) Exel Oyj:n ja Suomen Latu Ry:n yhteisjulkaisussa 1998 (liite 3)?

c) Exel Oyj:n ja Suomen Latu Ry:n yhteisjulkaisussa 1999 (liite 4)?

Tekijänoikeusneuvosto on vertaillut "Sauvakävely"-teosta ja lausuntopyynnön liitteitä samankaltaisuuksien selvittämiseksi.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että "Sauvakävely"-teos on kopioitu sellaisenaan tai vähäisesti lyhenneltynä sekä lausuntopyynnön liitteen 2 mainoksen takasivulle että liitteisiin 3 ja 4. "Sauvakävely"-teoksen käyttöön tarvitaan teoksen tekijän suostumus. Jos suostumusta ei ole hankittu, tekijän TekijäL 2 §:n mukaisia taloudellisia oikeuksia on loukattu. Suostumuksen olemassaolo ja sisältö ovat kuitenkin näyttökysymyksiä, joihin tekijänoikeusneuvosto ei ota kantaa.

TekijäL 3 §:n 1 momentin mukaan tekijä on ilmoitettava sillä tavoin kuin hyvä tapa vaatii, kun teoksesta valmistetaan kappale tai teos kokonaan tai osittain saatetaan yleisön saataviin. Säännöksen 2 momentin mukaan teosta älköön muutettako tekijän kirjallista tai taiteellista arvoa tahi omalaatuisuutta loukkaavalla tavalla, älköönkä sitä myöskään saatettako yleisön saataviin tekijää sanotuin tavoin loukkaavassa muodossa tai yhteydessä.

TekijäL 3 §:n soveltamisessa on annettava erityistä merkitystä tekijän tahdolle. Siten esimerkiksi tekijän nimeä ei saa vastoin hänen tahtoaan ilmoittaa teoksessa tai saatettaessa teos yleisön saataviin.

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, ettei tekijää ole lausuntopyynnön liitteessä 2 ilmoitettu TekijäL 3 §:n 1 momentin edellyttämällä tavalla. Tekijän moraalisia oikeuksia on loukattu, jos nimen pois jättämiselle ei ole hankittu tekijän suostumusta.

Tekijänoikeusneuvosto huomauttaa, että tekijänoikeus ei ulotu asiasisältöön tai tietoihin, joita teoksessa esitetään. Tekijänoikeus suojaa sitä ilmenemismuotoa, johon tekijä on teoksensa luonut.

4. Miten tekijänoikeuslain mukaisen hyvityksen ja/tai vahingonkorvauksen määrä tulisi määritellä lausunnon kohteena olevassa tapauksessa? Mikä olisi hyvityksen/vahingonkorvauksen määrä?

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että TekijäL 57 §:n 1 momentin mukaisen kohtuullisen hyvityksen määrä on vakiintuneesti määräytynyt, ellei tapaukseen liity asian arviointiin vaikuttavia erityispiirteitä, teoksen käytöstä tavanomaisesti perittävän käyttökorvauksen eli lisenssimaksun määrän perusteella.

TekijäL 57 §:n 2 momentin mukaisen vahingonkorvauksen on tarkoitettu vastaavan tekijälle teoksen käytöstä koitunutta todellista vahinkoa. Säännöksen mukaan jos teosta käytetään tahallisesti tai tuottamuksesta, hyvityksen lisäksi on suoritettava korvaus kaikesta muustakin menetyksestä, myös kärsimyksestä ja muusta haitasta. Vahingonkorvauslain säännökset täydentävät TekijäL 57 §:n 2 momenttia (TekijäL 57 § 4 mom.).

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että TekijäL 57 §:n 1-2 §:in mukaista korvausta on suoritettava teoksen tekijänoikeuslain vastaisen käytön

perusteella. Sauvojen valmistus ja myynti ei ole lausuntopyynnössä tarkoitettuna tekijänoikeuslain vastaista käyttöä, johon TekijäL 57 §:n mukainen korvaus voitaisiin perustaa. Tekijänoikeus ei suojaakaan sauvakävelyä ideana eikä sitä koskevaa tutkimuksellista tai muuta tietoa.

Tekijänoikeusneuvosto ei ota kantaa mahdollisen hyvityksen tai korvauksen suuruuteen, koska se edellyttäisi näytön arviointia. Hyvityksestä ja korvauksesta voidaan sopia vapaasti.

Tekijänoikeuden loukkauksesta johtuvan korvausvelan vanhentumisesta ei ole säädetty tekijänoikeuslaissa. Tekijänoikeusneuvosto ei ota kantaa velan vanhentumisesta annetun lain (728/2003) soveltamiseen lausunnon kohteena olevassa tapauksessa.

Puheenjohtaja

Katariina Sorvari

Sihteeri

Marko Rajaniemi

Lausunto on käsitelty tekijänoikeusneuvoston täysistunnossa. Asian ratkaisemiseen ovat osallistuneet Katariina Sorvari (puheenjohtaja), Tuula Hämäläinen, Teemu Kalliala, Satu Kangas, Jussi Karttunen, Marianne Leskinen, Elina Mäntylä, Kirsi-Marja Okkonen, Risto Rytty, Anne Stenros, Riikka Tähtivuori, Markku Uotila ja Martti Virtanen.